

DR. BOGOMIR KOVAČ

ZADNJA ZABLODA

TEŽKO JE VERJETI VLADI, KI HKRATI GOVORI O STOTINAH MILIJONOV EVROV ZA DOKAPITALIZACIJO NLB IN NEKAKŠNEGA LOGISTIČNEGA HOLDINGA, HKRATI PA ZA PODOBEN ZNESEK OMEJUJE SOCIALNE PRAVICE DRŽAVLJANOV.

Kriza korporativnega upravljanja podjetij, ustanov in celotne države postaja vse usodnejša ne samo za poslovne organizacije na mikroekonomski ravni, temveč tudi za večino družbenih podsistemov na makroravni. Entropija v slovenski državi narašča sorazmerno z globino sedanje finančne, ekonomske in socialne krize ter dolžino vladanja sedanje koalicije. Kriza je sprva pomenila nenadejan zunanji šok, zadnje leto pa jo poganjajo predvsem notranji vzroki. Razkriva se kot skupni imenovalec slabih poslovnih odločitev in neodgovornega ravnanja uprav in nadzornih svetov, kot popoln razpad socialnega dialoga med družbenimi deležniki v javnem sektorju, kot način vedno bolj vplivnega in zmedenega kriznega vodenja in menedžiranja države.

Kriza je razkrila dve preprosti dejstvi. Čeprav države izgubljajo na milijarde evrov vrednosti delniškega kapitala, porajajo na tisoče brezposelnih in povečujejo družbene stroške svojega preživetja, ostaja nejasna poslovna in politična odgovornost povsem prepoznavnih akterjev krize. Za poslovne zločine preprosto ni pravih sankcij. Drugo spoznanje je podobno. Uspešnost upravljanja in vodenja korporacij ter ustanov ni posebej odvisna od lastninske strukture.

ali da o oškodovanju dejansko lahko govorimo šele ob upokojitvi. Oboje je sprto s temeljnim razumevanjem prava in sodobnih pokojninskih sistemov.

Podobno velja za vrsto drugih poslovnih dejanj, kjer bi država lahko ukrepala glede presoje, kdaj so oškodovani drugi deležniki, za katere je odgovorna v okviru socialne države in trajnostnega razvoja. Potrebujemo preprosto nekaj sodnih praks, ki bodo presodile, kdaj so nadzorni sveti opustili dolžno nadzorstvo, kdaj gre pri upravah za presežno tveganje in nevestno delo, ki ogroža socialni položaj in lastninske pravice, kako je oškodovan javni interes in so kršene pravice drugih. Toda takšne pravne in sodne prakse nihče ne podpira, niti politiki niti državne pravne institucije. Gre za krizo razumevanja in delovanja pravne države, ki je ključna za delovanje tržne ekonomije. Država ima ustavno zavezo glede delovanja pravnega sistema, politiki in uradniki so objektivno odgovorni za dejavno ukrepanje. Država bi morala postati zgled korporativnega upravljanja in družbene odgovornosti tam, kjer je sama lastnik ali solastnik. Vegrad je odličen primer, kako tega ni storila. Farsa z nadzornim svetom in opuščanjem kakršnegakoli nadzora drugih poslovnih in delovnih razmerij dokazuje, da nismo

V TEH KRIZNIH RAZMERAH VLADA REŠUJE TEŽAVE S KRIZNIMI SESTANKI, OSREDNJI KRIZNI MENEDŽER POSTAJATA SAM PAHOR IN NJEGOV KABINET. TO JE ZADNJA ZABLODA KORPORATIVNEGA UPRAVLJANJA V DRŽAVI.

V stečajnih postopkih v Sloveniji so se zadnji dve leti znašla podjetja, ki jih je upravljala država ali pa majhna skupina zasebnih lastnikov. Usodne so slabe poslovne odločitve, podcenjevanje tveganj in prevlada zasebnih interesov na račun drugih deležnikov družbe. Ključ je torej v osebni nekompetentnosti in neodgovornosti ljudi.

V Sloveniji so najprej odpovedali klasični mehanizmi korporativnega nadzora, kot so poslovne revizije, razrešnice uprav in kakovostno delovanje nadzornih svetov. Nadzorni sveti preprosto niso odigrali svoje vloge, skupščine delničarjev spominjajo na dobro režirane gledališke predstave. Razlogi za takšno ravnanje so preprosti. Naša lastninska struktura se je zadnja leta skoncentrirala in centralizirala, lastniki pa so podrejeni vodilnim menedžerjem. Sodobni kapitalizem je v težavah, ker so odpovedali lastninska funkcija in konkurenčni mehanizmi. Oboje je ključni vzvod porazdelitve odgovornosti. Zato bi morali toliko večjo vlogo odigrati javni nadzorni mehanizmi države, predvsem z vidika varstva interesov malih delničarjev, konkurenčnega prava in socialnih pravic. Toda odpovedal je tudi ta regulacijski in nadzorni sistem.

V zadnjem obdobju je v ospredju korporativnih škandalov neplačevanje socialnih prispevkov.

To je dober primer nedelovanja sodobnega kapitalizma in napačne povezave kapitala in politike na račun drugih deležnikov. Država je v zadnjih desetih letih najprej omogočila delen odlog plačil, potem je opustila dolžni nadzor in nazadnje je sila obotavljivo napovedala kazenski pregon in sankcioniranje delodajalcev. To je storila šele po tem, ko je vrednost neplačanih prispevkov znašala že 200 milijonov evrov, po valu stečajev in medijskih razkritjih kršenja pravic zaposlenih. Pri tem je kot večinski lastnik in delodajalec tudi sama zaobšla svoje zakone in norme. Od tod izgovori, da je težko dokazati naklepno delovanje menedžerjev

sposobni ustaviti očitnih korporativnih deviacij, naklepnih dejanj izigravanja zakonov in neodgovornega ravnanja menedžerjev na račun delničarjev in drugih deležnikov. V urejenih razmerah bi morala država, če je tretjinski lastnik, že zdavnaj sklicati skupščino, zamenjati nadzornike in sprožiti postopke proti upravi. Lahko bi pravočasno sprožila tudi potrebno poravnavo namesto stečaja. Institucionalizacija nove Agencije za upravljanje in način kadrovske izbire vodilnih ljudi pa dokazujeta, da vlada ne želi ali pa ni sposobna uveljaviti nove prakse korporativnega upravljanja.

Podobne slabosti vidimo tudi v pogajanjih socialnih partnerjev glede plačne, zdravstvene in pokojninske reforme. Tu ni niti potrebnega zaupanja med pogajalskimi skupinami, hkrati pa nihče ni odgovoren za prave rešitve. Zato se tudi razkrajajo ključni družbeni podsistemi, državljeni pa postajajo žrtve obojestranskih pogajalskih izsiljevanj in narcisoidnih nastopov pogajalcev. Težko je verjeti vladi, ki hkrati govori o stotinah milijonov evrov za dokapitalizacijo NLB in nekakšnega logističnega holdinga, hkrati pa za podoben znesek omejuje socialne pravice državljanov. Ni mogoče sprejeti niti logike sindikatov, ki zgolj prelagajo odgovornost na druge, sami pa prispevajo h kaotičnosti ključnih socialnih sistemov. Tako »pripornikova dilema« nekomunikativnosti vodi do »tragedije skupnega«, kjer smo nazadnje vsi na slabšem.

V teh kriznih razmerah vlada rešuje težave s kriznimi sestanki, osrednji krizni menedžer postajata sam Pahor in njegov kabinet. To je zadnja zabloda korporativnega upravljanja v državi. Slovenija kot politična korporacija poka po šivih in z vsakim intervencijskim sestankom je dlje od sistemskih rešitev, zaupanja in potrebnega institucionalnega ravnotežja. Dokler nam z leve in desne vladajo grešniki in nesposobneži, ni prave izbire. Ostaja zgolj upanje, da prihajajo novi odrešeniki. ✕